

Міністерство охорони здоров'я України
Національна академія медичних наук України
Державна установа «Інститут громадського здоров'я
ім. О.М. Марзєєва НАМН України»

ІСТОРІЯ МЕДИЧНОЇ НАУКИ, ПРАКТИКИ ТА ОСВІТИ

**ЗБІРКА СТАТЕЙ ТА ТЕЗ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

26-27 квітня 2018 р.

м. Київ
2018

Редакційна колегія :

Академік НАМН України **Сердюк А.М.** — голов. редактор

чл.-кор. НАМН України **Полька Н.С.** — заступ. голов. редактора

Члени редколегії :

д.мед.н. **Савіна Р.В.**,

к.мед.н. **Рудницька О.П.**,

д.мед.н. **Махнюк В.М.**,

н.с. **Коркач В.С.**, н.с. **Новохацька С.М.**,

н.с. **Мельченко Ю.В.**, пров.інж. **Лейких С.В.**,

н.с. **Могильний С.М.**

Адреса редколегії :

02094, м.Київ, вул.Попудренка, 50

Державна установа «Інститут громадського здоров'я
ім.О.М. Марзеєва Національної академії медичних наук
України» /ДУ «ІГЗ НАМНУ»/

Тел./факс (044) 559–90–90 Тел. (044) 559–73–73

Офіційний веб-сайт ДУ «ІГЗ НАМНУ» : <http://www.health.gov.ua/>

e-mail : regina_igme@ukr.net

ПІДВАЛИНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ КЛІНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ

Уваркіна О.В.

**Національна медична академія післядипломної освіти імені
П.Л.Шупика (кафедра педагогіки, психології, медичного та
фармацевтичного права), м. Київ**

*Abstract. The article deals with the pedagogical heritage of the
Clinical Institute for Advanced Training of Physicians - the first
Ukrainian institution for postgraduate education of doctors.*

*While choosing the topic to cover, the author proceeded from the
need to preserve the vast experience of Ukrainian medical science and
education and its nation-building scientific potential as the priority in
training of healthcare professionals in the context of integration into the
European and world educational space. In order to show the main stages
in organizing of the pedagogical process at the Clinical Institute for
Advanced Training of Physicians, the focus was put on the personalities
of the founders, the first professors, and teaching physician whose
contribution became the pedagogical heritage of modern postgraduate
education. The well-known physicians at that time had a significant
impact on the development and authority of the Clinical Institute for
Advanced Training of Physicians, which today is the leading Ukrainian
institution of postgraduate education of physicians and pharmacists –
Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education.*

Епоха третього тисячоліття супроводжується рухливими змінами у всьому світовому просторі і надає людству нові можливості використання свого інтелектуального потенціалу. Освітня спільнота швидко реагує на сучасні досягнення науки і техніки, стрімко включається в глобалізаційні процеси і формує нову особистість – людину XXI століття.

Світові модернізації сьогодення, які охопили всі галузі науки, відповідним чином вплинули і на медицину, яка залишається одним з

пріоритетних напрямів впровадження сучасних технологій і розробок. Реформування медичної галузі останнім часом стає потребою і для подальшого розвитку вітчизняної медичної науки та осучаснення всієї системи охорони здоров'я України. Найактуальнішою проблемою підготовки медичних кадрів у галузі охорони здоров'я є збереження величезного досвіду української медичної науки і освіти та її націотворчого потенціалу в умовах інтеграції в європейський і світовий освітній простір.

Сучасні українські вищі заклади освіти у сфері охорони здоров'я мають багаторічну історію свого розвитку та становлення, яка є основою і традицією кожного вишу. Національна медична академія післядипломної освіти (НМАПО) імені П.Л.Шупика сьогодні є провідним вітчизняним закладом післядипломної освіти лікарів і провізорів, а також є визнаним центром української медичної науки та потужним науково-педагогічним колективом.

Історія НМАПО імені П.Л.Шупика розпочалася у 1918 році, коли професійною Спілкою київських лікарів було створено Клінічний інститут для удосконалення лікарів (Київський інститут удосконалення лікарів з 1930 року). Представники Спілки надавали важливе значення підвищенню кваліфікації лікарів і тому вже у першому статуті інституту була чітко сформульована мета закладу, яка передбачала спеціалізацію лікарів в галузі практичної і теоретичної медицини, набуття загального медичного стажу молодими лікарями, періодичну організацію повторювальних курсів для оновлення знань лікарів та наукову роботу лікарів [1]. Це був перший і новий для України тип вищого закладу освіти.

Процес створення Клінічного інституту для удосконалення лікарів був завершений 17.10.1918. Академічні справи інституту знаходились у віданні Ради, «...состоящей из Председателя, товарища председателя, ученого секретаря и всех заведующих секциями (отделениями) по специальности, а также членов жюри» [2]. На початку свого існування клінічною базою інституту була лише одна поліклініка з обслуговуванням вдома та амбулаторія для хворих, згодом було відкрито аптеку та хіміко-бактеріологічну лабораторію.

Засновниками Клінічного інституту для удосконалення лікарів були передові представники медичної громадськості, які мали величезний практичний медичний і викладацький досвід. Фактично всі вони були випускниками університету Св. Володимира, мали наукові ступені і звання та стали першими професорами і викладачами інституту.

Головою Правління Клінічного інституту на Загальних зборах був обраний професор Михайло Андрійович Левитський, який був співзасновником і членом Спілки київських лікарів. На час свого призначення М.А. Левитський був вже відомий як лікар-офтальмолог, доктор медицини (1910) і професор (1912). Після закінчення університету Св. Володимира (1895) М.А. Левитський довгий час працював у лікарнях Києва, Житомирської та Чернігівської області. Викладацьку діяльність розпочав у 1910 році в Київському жіночому медичному інституті, а згодом став професором кафедри очних хвороб і водночас приват-доцентом кафедри очних хвороб університету Св. Володимира. Саме М.А. Левитський започаткував викладання офтальмології українською мовою та розробив українську термінологію у цій галузі. Брав активну участь у реформуванні медичної освіти того часу. Про своє бачення реформи від написав у роботі «До питання про реформу медичної освіти», яка вийшла у Києві в 1926 році. Він також є автором розділів підручника «Глазные болезни» (Ленинград, 1929) та посібника «Руководство глазной хирургии» (т.2, Москва, 1934), в яких удосконалив методики локалізації патологічних змін на дні ока і їхніх проєкцій на склері (склав таблицю цього перенесення), пластики на повіках за допомогою вільних шкіряних шматків. Професору М.А. Левитському належить розробка техніки вилучення з ока цистицерків та вагомий внесок у боротьбу з трахомою. Протягом своєї науково-педагогічної діяльності М.А. Левитський довгий час був завідувачем кафедри очних хвороб (1922-1941) та головою Київського офтальмологічного товариства [3].

Відкриття Клінічного інституту для удосконалення лікарів співпало зі складними політичними процесами в суспільстві того часу,

але незважаючи на труднощі професорсько-викладацький колектив інституту розпочав свій навчальний процес. На початку лікарі відвідували лекції тільки у вечірній час, який був вільний від практичної діяльності у лікарнях, а згодом почались систематичні курси, які відвідували 117 лікарів [1]. Цей період збігається з початком реформування вищої школи в Україні, в наслідок чого в лютому 1921 року управління Інститутом перейшло від Наркомздор'я України до відомства системи Укрголовпрофосвіти, зокрема Київського губернського відділу професійної освіти, а безпосереднє керівництво здійснювали новообрані Правління та Рада, які вперше розробили загальний план педагогічної діяльності Клінічного інституту. У кінці 20-років у складі інституту було 9 основних кафедр: хірургії, терапії, патологічної анатомії, нервових хвороб, ортопедії і травматології, психіатрії, урології, оториноларингології та дерматовенерології [4].

Великий внесок у становлення Клінічного інституту для удосконалення лікарів був зроблений ще одним членом професійної Спілки київських лікарів професором Григорієм Борисовичем Биховським. Лікар-онколог Г.Б. Биховський також є випускником університету Св.Володимира (1889) і відомий як засновник і головний лікар Київської безкоштовної лікарні І. та М.Зайцевих. У 1922 році очолив кафедру хірургії, яка мала практичну базу у хірургічній клініці. Основними науковими дослідженнями Г.Б. Биховського були роботи з питань ранньої діагностики та лікуванню злоякісних новоутворень. Науково-педагогічна діяльність професора Г.Б. Биховського з молодими лікарями супроводжувалася створенням медичних товариств («Допомога», 1922 р., «Меддопомога», 1927 р.) з метою допомоги найбільш вразливим верствам населення, спонсорування хірургічної лікарні та відновлення лікарняних установ [5]. До заслуг професора Г.Б. Биховського можна віднести і організацію при Київському рентгенологічному інституті онкологічний диспансер і першу в Києві онкологічну клініку.

Першим завідуючим кафедрою нервових хвороб Клінічного інституту став професор Борис Микитович Маньковський, який також

був випускником університету Св.Володимира (1909) і став працювати на кафедрі нервових хвороб, завідувачем якої був український лікар-психіатр і невролог, один із засновників Київської школи неврологів Михайло Микитович Лапінський. Однак, Б.М. Маньковському прийшлося перервати свою наукову роботу на кафедрі у зв'язку з початком Першої світової війни. Він був мобілізований і став працювати молодшим ординатором нервового відділення Київського військового госпіталю. У 1918 році він був призначений завідувачем нервово-патологічного відділення цього госпіталю [6]. Свою роботу у Клінічному інституті для удосконалення лікарів Б.М. Маньковський почав у 1922 році, коли була створена кафедра нервових хвороб і був її завідувачем упродовж 20 років.

Професор Б.М. Маньковський приділяв багато уваги підготовці та вихованню нового покоління невропатологів. Під його керівництвом підготовлено 50 дисертацій, у тому числі 5 докторських з проблем нервових хвороб. Як один із засновників української школи невропатологів він є автором понад 170 наукових робіт, які були присвячені різним питанням клінічної неврології та нейроонкології. Професор Б.М. Маньковський першим в Україні описав пухлину шишковидного тіла, у світовій літературі – клініку краніофарингіом. До відомих заслуг професора можна віднести запровадження рентгенологічного та кашляроскопічного методів в неврологічну галузь медицини і клінічне обґрунтування застосування в неврологічній практиці ряду антибіотиків, гормонів, сульфаніламідних препаратів [7]. Фактично до кінця життя Б.М. Маньковський завідував госпітальною клінікою при нервовому відділенні Київського військового госпіталю.

На базі секції оториноларингології у 1921 році у Клінічному інституті для удосконалення лікарів було створено кафедру оториноларингології під керівництвом відомого професора Сталіана Омел'яновича Ставракі [8], який був учнем засновника української оториноларингології, професора Миколи Маркіяновича Волковича. Саме на курсах інституту професор С.О. Ставракі почав навчати лікарів проводити тонзелектомію, операції на при носових пазухах,

діагностику та лікування склероми та туберкульозу гортані. Під час роботи на кафедрі С.О. Ставракі розробив метод резекції верхньогортанних нервів при болю і дисфазії внаслідок туберкульозу. Розробки та методики діагностики та лікування захворювань верхніх дихальних шляхів і вуха професора С.О. Ставракі нині продовжують вдосконалюватися у науковій тематиці сучасної кафедри оториноларингології [9].

Серед перших лікарів-викладачів, які організували педагогічний процес в Клінічному інституті для удосконалення лікарів були також відомі на той час київські лікарі, члени Спілки київських лікарів: професор, лікар-педагог, педіатр, автор відомої монографії «Семіотика і діагностика дитячих хвороб» Олександр Захарович Лазарєв; професор, лікар-педагог, педіатр, один із засновників дитячих лікувально-профілактичних установ м. Києва, громадського руху «Крапля молока» [4], завідувач кафедри дитячих хвороб з 1928 року Є.Л. Скловський; професор, ортопед-травматолог, лікар-педагог, завідувач кафедри ортопедії і травматології (1926-1937) Ілля Йосипович Фрумін, репресований у 1937 році [8]. Завдяки їх зусиллям, створення нового типу медичного закладу освіти, незважаючи на відсутність такого досвіду, дуже швидко принесло свої результати. Потреба в розширенні системи професійних знань з вузької спеціалізації, а також необхідність фундаментальних знань у практичній діяльності лікаря дало можливість організувати вже у 20-роках ХХ століття на базі Клінічного інституту для удосконалення лікарів великий науково-навчальний заклад, у якому проходили підвищення кваліфікації понад 2500 лікарів, що є більше чверті усіх лікарів, які працювали в Україні [10].

Навчальний процес в Клінічному інституті у цей період організовували, крім вище зазначених професорів, завідувачі перших кафедр Інституту: професор О.Г. Лур'є, завідувач кафедри дерматовенерології (1921); професор О.Б. Бернштейн, завідувач кафедри терапії (1921); професор І.Т. Тітов, завідувач кафедри паталогічної анатомії (1922); професор А.А. Чайка, завідувач кафедри урології (1929) [4]. Саме вагомий науковий і педагогічний внесок всіх

засновників і викладачів першого в Україні інституту для удосконалення лікарів до скарбниці української медичної освіти зробив сучасну Національну медичну академію післядипломної освіти імені П.Л.Шупика провідним закладом освіти лікарів і провізорів, у якому цінуються та продовжуються традиції та педагогічна спадщина Клінічного інституту для удосконалення лікарів.

Список використаних джерел

1. Провідному закладу післядипломної освіти НМАПО імені П.Л.Шупика – 95 років// Медична освіта. – 2013. – №4.– С.100-102.

2. НМАПО им.П.Л. Шупика исполнилось 90 лет// Интернет-видання газети «Медицинский вестник Украины» від 20 листопада 2008 — Режим доступу: <http://medvestnik.com/foto/3977-nmapo-im.p.l.shupika-ispolnilos-90-let.html>

3. Левитський Михайло Андрійович. Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=53713

4. До 95-річчя Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика МОЗ України// Хірургія дитячого віку. – 2013. – № 3. – С.5-11.

5. Биховський Григорій Борисович. Енциклопедія Сучасної України. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=41855

6. Бойчак М. П. История Киевского военного госпиталя. Киевский госпиталь – учебная и научная база медицинского факультета университета Св. Владимира и Киевского медицинского института/ М.П. Бойчак. – К.: Преса України, 2005 – С.415.

7. Маньковський Б.М. Енциклопедичний довідник/ за редакцією А.В. Кудрицького. – К.: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії, 1981. – 736 с.

8. Імена в медицині в відгомоні часу/ укл. С.В. Булах, Ю.Г. Віленський, Л.Є. Корнілова. – К.: Національна медична наукова бібліотека. – 2011. – 60 с.

9. Косаковський А.Л. Оториноларингологія: минуле, сучасне,

майбутнє/ А.Л. Косаковський // Український медичний часопис – 2003. – № 5. – С.33-36.

10. Національної медичної академії післядипломної освіти імені П.Л.Шупика виповнюється 95 років// Современная педиатрия. – 2013. – № 6. – С.16-18.

**ІСТОРИЧНІ ВІХИ ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ
МЕДИКО-САНІТАРНОЇ СПРАВИ У ЛЬВОВІ ТА
СТВОРЕННЯ І НАПРЯМИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ГІГІЄНИ З ЕКОЛОГІЄЮ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

Федоренко В.І., Кіцула Л.М.

**Львівський національний медичний університет імені
Данила Галицького, м. Львів**

THE HISTORICAL MILESTONES OF THE ORIGIN AND
DEVELOPMENT OF THE MEDICAL AND SANITARY AFFAIRS IN
LVIV AND THE CREATION OF THE DEPARTMENT OF GENERAL
HYGIENE WITH ECOLOGY OF THE LVIV NATIONAL MEDICAL
UNIVERSITY NAMED AFTER DANYLO HALYTSKY AND
DIRECTIONS OF THE SCIENTIFIC WORK OF THIS DEPARTMENT

Abstract. This article presents the historical excursion of the origin of hygiene in Lviv from the beginning of the 15th century and the prerequisite for the organization of the medical faculty of Lviv University. The contribution of Ukrainian doctors of Galicia for the development of prophylactic direction of medicine, distribution of health and hygiene education is shown. The main historical stages of development, education of scientific and pedagogical staff and directions of scientific activity of the Department of General Hygiene with Ecology of the Lviv National Medical University named after Danylo Halaytsky is described.

Відомості про організацію санітарної справи у Львові знахо-

ЗМІСТ

ФЛАГМАН ГІГІЄНИЧНОЇ НАУКИ

АКАД. А.М. СЕРДЮК 3

Розділ 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ

НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР РАДІАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ –
ПОЗАДУ ПЕРШІ ТРИДЦЯТЬ РОКІВ

БАЗИКА Д.А., СУШКО В.А., ЧУМАК А.А., ТАЛЬКО В.В., ГАЛКІНА С.Г.,
ЯНОВИЧ Л.А. 9

ЗДОРОВ'Я ТА ХВОРОБА: ПОГЛЯДИ ПРАУКРАЇНСЬКИХ МИСЛИТЕЛІВ

БЕРДНИК О.В. 16

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ СООБЩЕСТВА ИСТОРИКОВ МЕДИЦИНЫ
УКРАИНЫ: ДОСОВЕТСКИЙ, СОВЕТСКИЙ И ПОСТСОВЕТСКИЕ ПЕРИОДЫ

ВАСИЛЬЕВ К.К. 20

ІСТОРИЧНІ ВІХИ РОЗВИТКУ ФІЗІОЛОГІЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

КАЛЬНИШ В.В., ПИШНОВ Г.Ю. 26

ПРО СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК САНИТАРНОЇ СЛУЖБИ КІРОВОГРАДЩИНИ

КАСЬЯНЕНКО І.І., ДЕРЕВІНСЬКА К.О., БОРЩ Н.М. 35

ДОСВІД РОЗВИТКУ МЕДИЧНОЇ НАУКИ І ПРАКТИКИ В УКРАЇНІ У ПЕРШІ
РОКИ ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ (1991-2000 РР.)

КОВПАК Л.В. 44

БЕЗ ОПЫТА ПРОШЛОГО – НАЗАД ОТ ПРОФИЛАКТИКИ?

КУНДИЕВ Ю.И., ТРАХТЕНБЕРГ И.М. 52

НОВІ СТОРІНКИ В ІСТОРІЇ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ ДОНЕЧЧИНИ

МАТЮШИНА В.О. 58

РОЗВИТОК ГІГІЄНИ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ТА СУЧАСНІ АСПЕКТИ

САВІНА Р.В. 65

**ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ІНСТИТУТУ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я ІМ. О.М. МАРЗЄЄВА,
СТОРІНКИ ІСТОРІЇ**

ОСТАНИНА Н.В., ВЛОДЕК О.Б., БРЯЗКАЛО В.В., ЧЕРЕМЕНКО А.М. 71

**ІСТОРИОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ННМБ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ
ІННОВАЦІЙНИХ ЗНАНЬ**

ПАВЛЕНКО Р.І., ОСТАПЕНКО Т.А., БУЛАХ С.М. 78

**ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОЇ ГІГІЄНИ (ЗА
РЕТРОСПЕКТИВНИМ АНАЛІЗОМ ОСНОВНИХ ЕТАПІВ ЖИТТЯ ТА
ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА ДОБРОВОЛЬСЬКОГО К.Е)**

ПОЛЬКА Н.С., СТАСЮК Л.А., БЕВЗ Р.Т., БАРАНОВА М.М., ШВАГЕР О.В. 84

**Розділ 2. ЛІКАРІ І ВЧЕНІ-МЕДИКИ, ЩО ПРИСВЯТИЛИ
СВОЄ ЖИТТЯ СЛУЖІННЮ ГРОМАДСЬКОМУ ЗДОРОВ'Ю,
ЙОГО ЗБЕРЕЖЕННЮ, ПРОФІЛАКТИЦІ І ЛІКУВАННЮ
ХВОРОБ**

**CONTRIBUTION OF MYKOLA PYROHOV TO THE CONTEMPORARY
MEDICINE AND SCIENCE**

ANDRIUSCHENKO ANNA, MARTYNIENKO NATALIYA 95

**CONTRIBUTION OF M. S. BOKARIUS TO THE FORMATION OF
DOMESTIC FORENSIC MEDICAL INSTITUTIONS**

SEMENENKO O.V. 99

**CONTRIBUTION OF MYKOLA PYROHOV TO THE CONTEMPORARY
MEDICINE AND SCIENCE**

SHARASHIDZE ANGELINA, MARTYNIENKO NATALIYA 104

**ОВКСЕНТІЙ КОРЧАК-ЧЕПУРКІВСЬКИЙ – ВИДАТНИЙ СОЦІАЛЬНИЙ
ГІГІЄНИСТ, ДЕМОГРАФ, ЗАСНОВНИК СИСТЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ
ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ**

ВІЛЕНСЬКИЙ Ю.Г. 109

**РОЛЬ О.М.МАРЗЄЄВА У РОЗВИТКУ ПРОФІЛАКТИЧНОГО НАПРЯМУ
МЕДИЧНОЇ СПРАВИ КАТЕРИНОСЛАВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ**

БІЛЕЦЬКА Е.М., ОНУЛ Н.М., ГУЖВА З.Г., ВАЛЬЧУК С.І., ШТЕПА О.П. 111

АМОСОВ – ЛІКАР ВІД БОГА ДЛЯ ЛЮДЕЙ	
БІРЮКОВА Т.В., ШИНКУРА Л.М.	120
ВНЕСОК О.М.ХОХОЛ У РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДІАТРІЇ	
ГАМАЛІЯ В.М., РУДА С.П.....	128
ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ СЕМЕНА СЕМЕНОВИЧА ПОЗНАНСЬКОГО – ВЗІРЕЦЬ СЛУЖІННЯ ЛЮДЯМ	
ГАРКАВИЙ С.І., СТАСЮК Л.А., БЕВЗ Р.Т.	134
ДАНИЛО КИРИЛОВИЧ ЗАБОЛОТНИЙ – СПОДВИЖНИК В СЛУЖІННІ ГРОМАДСЬКОМУ ЗДОРОВ'Ю	
ГОЛУБЯТНИКОВ М.І., КОЗІШКУРТ О.В., МАКСИМЕНКО Ю.А.	142
МИКОЛА ФЕДОРОВИЧ ГАМАЛІЯ ВКЛАД В РОЗВИТОК ТА СТАНОВЛЕННЯ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ МЕДИЦИНИ	
ГОНЧАРОВ В.О., БОНДАРЕНКО Д.А., МАКСИМЕНКО Ю.А.	147
ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ КОСТЯНТИН ЕРАСТОВИЧ – ВИДАТНИЙ ВЧЕНИЙ, ЛІКАР, ГРОМАДЯНИН	
ГРИНЗОВСЬКИЙ А.М., СТАСЮК Л.А., ДЕМА О.В., БЕВЗ Р.Т., ТУМАНОВА Т.О., ЗАГОРОДНЮК К.Ю.	152
СЕРГІЙ ВІНОГРАДСЬКИЙ – МІКРОБІОЛОГ СВІТУ	
ГУМЕНЮК Г.Л., ШЕНДЕРОВСЬКИЙ В.А.	162
ПРОФЕСОР М.А. КЛИСЕНКО – ЗАСНОВНИК НАУКОВОЇ ШКОЛИ З АНАЛІТИЧНОЇ ХІМІЇ ПЕСТИЦИДІВ	
ДЕМЧЕНКО В.Ф., БАРАНОВ Ю.С.....	171
УКРАЇНСЬКИЙ ВРАЧ, ПРЕДВЕСТНИК КОНЦЕПЦИИ НООСФЕРЫ С.А.ПОДОЛИНСКИЙ	
ДУПЛЕНКО Ю.К.	179
РОЛЬ ВІТЧИЗНЯНИХ МЕДИКІВ В РОЗВИТКУ СИСТЕМ ВОДОПОСТАЧАННЯ І ВОДОВІДВЕДЕННЯ В УКРАЇНІ	183
КОБЗАР В.В.	183
МАРІЯ ВЕРКЕНТІН. ЛІКАР. ВЧЕНИЙ. ГРОМАДЯНИН (ІСТОРИКО- БІОГРАФІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ)	
КШИШТОФ КРУЛІКОВСЬКИЙ	187

ВНЕСОК ПРОФЕСОРА ЄВДОКІЇ СЕМЕНІВНИ ЛАХНО У СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ГІГІЄНИ ПЛАНУВАННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ	
МАХНЮК В.М., САВІНА Р.В., МОГИЛЬНИЙ С.М., ЛЯШЕНКО Н.М.	191
ЖИЗНЬ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРОФЕССОРА ГОРОВЕНКА ГРИГОРИЯ ГАВРИЛОВИЧА	
ОПАНАСЕНКО Н.С., КЛИМЕНКО В.И., ШАЛАГАЙ С.М.....	197
РЕКТОР І НАУКОВЕЦЬ – СЕМЕН СЕМЕНОВИЧ ЛАВРИК	
СТУПАК Ф.Я.....	199
НИКОЛАЙ АМОСОВ: ГЛАВЕНСТВОВАТЬ ДОЛЖНА ПРОФИЛАКТИКА (ПУБЛИЦИСТИЧЕСКОЕ НАСЛЕДИЕ УЧЕНОГО)	
ТРАХТЕНБЕРГ ИСААК МИХАЙЛОВИЧ – АКАД. НАМН УКРАИНЫ	204
ШЕСТЬ ДЕСЯТИЛЕТИЙ НА ПОПРИЩЕ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ МЕДИЦИНЫ (СЛОВО ОБ АКАДЕМИКЕ ЮРИИ ИЛЬИЧЕ КУНДИЕВЕ)	
ТРАХТЕНБЕРГ ИСААК МИХАЙЛОВИЧ – АКАД. НАМН УКРАИНЫ ЧЕРНЮК ВЛАДИМИР ИВАНОВИЧ – ЧЛ.-КОР. НАМН УКРАИНЫ.....	211
ВНЕСОК У МЕДИЧНУ НАУКУ ВЧЕНИХ, ЩО ЗАКІНЧИЛИ ПРИРОДНИЧІ ТА ІНЖЕНЕРНІ ФАКУЛЬТЕТИ	
ФЕДІВ В.І., МИКИТЮК О.Ю., ОЛАР О.І., БІРЮКОВА Т.В.	220
ПРОФЕСОР Н. Я. ЯНИШЕВА – ФУНДАТОР РОЗВИТКУ ПРОБЛЕМИ ОНКОГІГІЄНИ В УКРАЇНІ	
ЧЕРНИЧЕНКО І.О.....	226

Розділ 3. КЛІНІЧНІ І МЕДИКО-ПРОФІЛАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ, СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК

АДІС «ЗДОРОВ'Я» ЯК ПРООБРАЗ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ	
БЕРДНИК О.В., ДОБРЯНСЬКА О.В., РУДНИЦЬКА О.П.	235
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ІМУНОДІАГНОСТИКИ ТУБЕРКУЛЬОЗНОЇ ІНФЕКЦІЇ	
БІЛОГОРЦЕВА О.І., СУХАНОВА Л.А., ШЕХТЕР І.Є., ДОЦЕНКО Я.І., КОПОСОВА І.В., ФІРСОВА А.С.....	240

АЛЬБУМІН: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ	
ВИДИБОРЕЦЬ С.В.	245
ІСТОРІЯ ДОНОРСТВА КРОВІ	
ГАЙДУКОВА С.М., КУЧЕР О. В., ВИДИБОРЕЦЬ С. В., МОРОЗ Г.І.	254
РОЗВИТОК МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ МУЛЬТИЗАЛИШКІВ ПЕСТИЦИДІВ В УКРАЇНІ ДЛЯ КОНТРОЛЮ БЕЗПЕКИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	
ДЕМЧЕНКО В.Ф., БАРАНОВ Ю.С.	263
МОРСЬКА МЕДИЦИНА ДОРАДЯНСЬКОГО МИКОЛАЄВА	
ЄРМІЛОВ В.С.	272
ІННОВАЦІЙНІ РОЗРОБКИ ІНСТИТУТУ БІОХІМІЇ ІМ. О.В.ПАЛЛАДІНА НАН УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ МЕДИЦИНИ І ФАРМАКОЛОГІЇ	
КОМІСАРЕНКО С.В., ВІНОГРАДОВА Р.П., ДАНИЛОВА В.М., ЛУГОВСЬКА Г.Г., ЧЕРНИШ І.Ю., ТОРХОВА С.Г.	280
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТРОМБОЦИТІВ: ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ	
МУЛЯРЧУК О.В., ВИДИБОРЕЦЬ С.В.	289
ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ ДІАГНОСТИКИ ХВОРОБИ	
ПАНЕНКО А.В., ПРОКОПЧУК Ю.В., М'ЯСТКІВСЬКА І.В., СЕРАФІМОВА Е.В., ВОЛЯНСЬКА В.С., ТІМАКОВ Д.В.	295
ПЕРШОПОЧАТКИ РОЗВИТКУ Х-ПРОМЕНОЛОГІЇ В УКРАЇНІ	
ШЕНДЕРОВСЬКИЙ В.А.	305
ДЕРМАЛЬНА ТОКСИКОЛОГІЯ ПЕСТИЦИДІВ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИРІШЕННЯ СТАРОЇ ПРОБЛЕМИ	
ЯСТРУБ Т.О., КІРСЕНКО В.В., КОВАЛЕНКО В.Ф.	312

Розділ 4. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАУКОВИХ НАПРЯМІВ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ПІГІЄНИ ДЗ «ДНІПРОПЕТРОВСЬКА МЕДИЧНА АКАДЕМІЯ МОЗ УКРАЇНИ» В ІСТОРИЧНОМУ ВЕКТОРІ

БІЛЕЦЬКА Е.М., ОНУЛ Н.М., ГОЛОВКОВА Т.А., АНТОНОВА О.В., ЗЕМЛЯКОВА Т.Д., ГЛАВАЦЬКА В.І., БЕЗУБ О.В., ГОРБАЧОВ Д.М., БАРНІЧ Ю.В. ....

ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ УПРАВЛІНСЬКОГО МЕДИЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ПОЧАТКУ ХІХ СТОЛІТТЯ	
ГРИНЗОВСЬКИЙ А.М.	329
СЬОГОДЕННЯ ОСВІТНОЇ ГІГІЄНИЧНОЇ НАУКИ ДОНБАСУ: ДОЛАЄМО ТРУДНОЩІ, РАДІЄМО УСПІХАМ	
МАТЮШИНА В.О., КОСТЕЦЬКИЙ І.В.	331
ВНЕСОК КАФЕДРИ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЇ ІФНМУ В РОЗВИТОК ГІГІЄНИЧНОЇ НАУКИ НА ПРИКАРПАТТІ	
МІЗЮК М.І., СУСЛИК З.Б., МИЩЕНКО І.А., МАЛИШЕВСЬКА О.С.	338
КИЇВСЬКЕ ВІЙСЬКОВО-МЕДИЧНЕ УЧИЛИЩЕ (1939-1958 РР.) – АЛЬМАМАТЕР ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФЕЛЬДШЕРІВ	
НІКІТЮК О.В., АНДРЕЙКО Я.Т., СЛОБОДЯНИК Г.І., КОПИЧКО Н.М.	347
СТОРІНКИ ІСТОРІЇ КАФЕДРИ ХІРУРГІЇ № 1 ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (ДО 140-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ)	
ТАРАБАН І.А., ГОНЧАРЕНКО Л.Й., ЄВТУШЕНКО Д.О.	361
ПІДВАЛИНИ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ КЛІНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ДЛЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ЛІКАРІВ	
УВАРКІНА О.В.	369
ІСТОРИЧНІ ВІХІ ЗАРОДЖЕННЯ І РОЗВИТКУ МЕДИКО-САНІТАРНОЇ СПРАВИ У ЛЬВОВІ ТА СТВОРЕННЯ І НАПРЯМИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ГІГІЄНИ З ЕКОЛОГІЄЮ ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО	
ФЕДОРЕНКО В.І., КІЦУЛА Л.М.	376

Розділ 5. УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ МЕДИЧНІ ШКОЛИ

СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ЯК СКЛАДОВА ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ШКОЛИ КАФЕДРИ ЗАГАЛЬНОЇ ГІГІЄНИ	
БІЛЕЦЬКА Е.М., ЗЕМЛЯКОВА Т.Д., ОНУЛ Н.М.	387
ВІД АНАТОМІЧНОГО ТЕАТРУ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ МЕДИЦИНИ УКРАЇНИ	
ДОГУЗОВ В.Д.	395

ДО 150-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ГАЛИЦЬКОГО АПТЕКАРСЬКОГО ТОВАРИСТВА	
КАЛИНЮК Т.Г., РІЗНИЧОК С.В., РОГОВИК В.Й., ТЕРЕЦУК Т.О.....	404
ВІННИЦЬКА НАУКОВА ГІГІЄНІЧНА ШКОЛА: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ	
ТА СЬОГОДЕННЯ	
СЕРГЕТА І.В., КРАСНОВА Л.І., БРАТКОВА О.Ю., ВАКОЛЮК Л.М.	413
ЗМІСТ	421

ЗБІРКА СТАТЕЙ ТА ТЕЗ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ІСТОРІЯ МЕДИЧНОЇ НАУКИ,
ПРАКТИКИ ТА ОСВІТИ»

26-27 квітня 2018 р.
м. Київ

Відповідальний за випуск

д.мед.н. **Р.В. Савіна**

Комп'ютерна верстка

н.с. **С.М. Могильний**

Матеріали зверстано з електронних носіїв, наданих авторами. Відповідальність за зміст несуть автори публікацій.

Підписано до друку 12.04.2018. Формат 60×84/16. Ум.друк.арк.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Тираж 200 прим. Зам.№ ____.

Видавництво: «Рекламне агентство TR Studio», 01019, м.Київ, а/с – 164

тел.: (044) 408-41-45, e-mail: info.trstudio@gmail.com